

## **HIV епидемија у Европи крајем 2011. године**

HIV инфекција остаје и даље проблем од друштвеног интереса у региону Европе, имајући у виду континуирану трансмисију HIV инфекције. Од почетка HIV епидемије до краја 2011. године укупно је пријављено 778. 891 случајева HIV инфекције у региону Европе.

Током 2011. године регистровано је 53.974 новооткривених случајева HIV инфекције у 50 од 53 земље у Европи (случајеве нису пријавиле Русија, Узбекистан и Монако) са нотификационом стопом од 7,6 на 100.000 становника. Услед некомплетног пријављивања број случајева укључених у анализу је значајно мањи од стварног броја регистрованих случајева (нпр. само у Русији је током 2011. године новорегистровано 67.317 случајева HIV инфекције који нису укључени у извештај/ анализу).

Стопа новорегистрованих HIV позитивних особа значајно варира међу три географска региона у Европи, при чему је највиша стопа регистрована у региону источне Европе (22,4 на 100.000), која је троструко виша него у региону западне Европе (6,5 на на 100.000), односно четрнаест пута виша у односу на стопу регистровану у региону централне Европе, где се налази и Србија (1,6 на 100.000).

Свака девета особа у Европи (11%) код које је новооткривена HIV инфекција током 2011. године била је узраста 15–24 године, док је однос мушког пола према женском био 2:1.

У четири земље у Европи регистрована је стопа виша од 20 новодијагностикованих HIV инфекција на 100.000 становника: Украјини (38,0), Естонији (27,3), Сан Марину (25,6) и Молдавији (20,3). Стопа између 20 и 10 на 100.000 популације регистрована је у седам земаља: Таџикистану (13,7), Летонији (13,4), Белорусији (12,6), Казахстану (12,5), Киргистану (11,1), Белгији (10,7) и Великој Британији (10,0).

Међу свим новооткривеним HIV позитивним особама у 2011. години у односу на начин трансмисије:

- Доминира хетеросексуална трансмисија (46%),
- Скоро четвртина свих регистрованих случајева је регистрована у популацији мушкараца који имају сексуалне односе са мушкарцима – MSM (22%),
- Петина HIV случајева је пријављена у популацији инјектирајућих корисника дрога – ИКД (20%),
- Мање од 1% новодијагностикованих HIV позитивних лица су деца која су HIV инфекцију добила од мајке,
- За 12% случајева начин трансмисије HIV-а није пријављен.

Међутим, упркос релативно малом апсолутном броју дијагностикованих случајева HIV инфекције стечене инјектирањем дрога нестерилним прибором и путем незаштићеног секса међу мушкарцима, ИКД и MSM остају непропорционално погођени HIV епидемијом имајући у виду релативно малу величину ове две популације.

HIV епидемија у региону централне Европе, где се налази и наша земља, и даље се карактерише ниском преваленцијом HIV инфекције и стабилношћу, премда се уочава пораст трансмисије HIV-а међу MSM у неколико земаља. Током 2011. године у овом

региону је новорегистровано 2997 случајева HIV инфекције. Млади узраста 15–24 године су чинили скоро петину (17%) новодијагностикованих HIV позитивних особа, а у односу на пол било је четвороструко више мушкараца. Дистрибуција у односу на трансмисивну категорију указује да је више од четвртине свих новооткривених случајева HIV инфекције (26%) највероватније стечено ризичним хетеросексуалним контактом, док је 27% свих новопријављених случајева регистровано међу мушкарцима који имају сексуалне односе са мушкарцима, 8% у популацији инјектирајућих корисника дрога, а за трећину случајева није пријављен начин преношења HIV-а (36%).

Такође, битна карактеристика HIV епидемије у централној Европи је изразита хетерогеност доминантног начина трансмисије HIV-а. Током 2011. године, хетеросексуална трансмисија HIV-а је чинила више од 50% код свих новопријављених HIV случајева у Албанији, Босни и Херцеговини и Румунији. С друге стране, више од 50% новодијагностикованих HIV позитивних особа је регистровано у популацији мушкараца који имају секс са мушкарцима у Хрватској, Србији, Словенији, Македонији, Мађарској, Чешкој, Словачкој и на Кипру.

У 15 земаља у региону централне Европе стопа новооткривених HIV позитивних особа порасла је са 0,8 на 100.000 на 1,6 на 100.000 становника у 2011. години. Међу 11 земаља које су пријавиле више од 50 случајева HIV инфекције у 2011, стопа је више него удвостручена у Бугарској (са 0,6 у 2004. на 2,7 у 2011.), Чешкој (са 0,7 у 2004. на 1,5 у 2011.), Мађарској (са 0,7 у 2004. на 1,6 у 2011.), Албанији (са 1,0 у 2004. на 2,2 у 2011.) и Турској (са 0,3 у 2004. на 0,9 у 2011.). Такође, од 2004. године, искључујући Пољску и Турску због некомплетних података, број HIV случајева са хетеросексуалном трансмисијом је повећан за 41% (са 318 случајева у 2004. на 447 случајева у 2011.), затим утростручен је број новооткривених случајева HIV инфекције међу МСМ (са 177 случајева у 2004. на 570 случајева у 2011.), петоструко је повећан број случајева у ИКД популацији (са 36 случајева у 2004. на 193 случаја у 2011.), а двоструко је већи број случајева где је HIV пренешен са мајке на дете (са 12 случајева у 2004. на 19 случајева у 2011.).

У 2011. години 28 земаља је известило о броју CD4 лимфоцита код особа којима је новодијагностикована HIV инфекција (25 земаља у 2010). Укупно за 16.539 (31%) новодијагностикованих случајева HIV инфекције у 2011. је био доступан овај податак. Код скоро половине (49%) новооткривених HIV позитивних особа број CD4 лимфоцита је био мањи од 350/мл у тренутку дијагностиковања HIV инфекције (тзв. „касни презентери”), укључујући 29% особа са узнапредовалом HIV инфекцијом (број CD4 лимфоцита мањи од 200 у мл), што указује на ниску доступност и обухват саветовањем и тестирањем на HIV. Одложено започињање лечења антиретровирусним лековима смањује клинички успех лечења, као и превентивни ефекат терапије у смислу редукције даље трансмисије HIV-а.

Током 2011. године пријављено је 10.923 случаја оболевања од AIDS-а из 49 од 53 земље у Европи (Шведска, Монако, Русија и Узбекистан нису пријавиле случајеве оболевања од AIDS-а) са стопом инциденције од 1,5 на 100.000 популације, што је пад у односу на стопу инциденције регистровану 2004. године (1,9/100.000). Међутим, број случајева AIDS-а расте у региону источне Европе, без знакова стабилизације, а због некомплетног пријављивања број случајева у овом региону је значајно већи. Највиша стопа инциденције AIDS-а регистрована је у у источној Европи (5,7/100.000), знатно нижа у западној Европи

(1,0/100.000), а најнижа у централној Европи, где се налази и Србија, (0,5/100.000). Стопа регистрованих AIDS случајева већа од 5 на 100.000 становника пријављена је у Белорусији (5,4), Цорцији (8,8), Молдавији (11,4) и Украјини (9,0).

У региону централне Европе, у коме се налази и наша земља, пријављено је 736 случајева оболевања од AIDS-а у 2011. години из 15 земаља, што представља пораст инциденције, са 0,4/100.000 регистроване 2004. године на 0,5/100.000 у 2011. години. Највише стопе инциденције регистроване су у Румунији (1,3/100.000) и Албанији (1,2/100.000), а следе Словенија (0,7/100.000) и Србија (0,7/100.000). У осталим земљама у овом региону регистрована је стопа нижа од 0,5/100.000 популације. У земљама које пријављују више од 30 случајева годишње, пораст за 245% регистрован је у Албанији (са 11 случајева 2004. на 38 у 2011.), за 82% у Бугарској (са 22 случаја 2004. на 40 у 2011.), за 45% у Турској (са 55 случајева 2004. на 80 у 2011.) и за 39% у Мађарској (са 23 случаја 2004. на 32 у 2011.), док је у другим земљама регистрован пад оболелих од AIDS-а (Пољска, Румунија и Србија).

У Европи је пријављено 2676 особа умрлих од AIDS-а током 2011. године, што је незнатно мање у односу на регистрован број умрлих од AIDS-а током 2010. године (2701), али знатно мање у односу на период од 2004. до 2008. године.

У региону централне Европе регистроване су 362 особе умрле од AIDS-а током 2011. године, што је више у односу на 2010. годину (281 случај), углавном због пораста броја умрлих од AIDS-а у Румунији и Пољској.

Од почетка HIV епидемије закључно са 2011. годином укупно је пријављено 379.352 особе оболеле од AIDS-а у Европи, а у истом периоду су пријављена 201.024 смртна исхода, што указује да је крајем 2011. године око 180.000 особа живело са дијагностикованим AIDS-ом у земаљама које су известиле о кумулативном броју оболелих и умрлих од AIDS-а.

#### **Извор података:**

*ECDC/WHO Europe 2012. HIV/AIDS Surveillance in Europe 2011*